

2. kapitel Erik den Røde fandt Grønland

THORVALD hed en mand; han var søn af Osvald Ulfsson og sønnesøn af Øksne-Tore. Hans søn hed Erik. Far og søn rejste fra Jæren til Island på grund af nogle drab og tog land på Hornstrande og byggede gård ved Drangar. Dér døde Thorvald. Erik giftede sig med Tjodhild, en datter af rund Atleson og Thorbjørg Knarrebringe," som Thorbjørn fra Høgedal dengang var gift med. Erik brød så op dér nordfra og ryddede land i Høgedal og boede på Erikssted ved Vatnshorn. Nu hændte det at Eriks trælle udløste et skred som ramte Valtjofs gård på

Valtjofssted. Hans slægtning, Eyolf Sør dræbte trællene ved Skeidsbrink oven for Vatnshorn. Til gengæld dræbte Erik Eyolf Sør; han dræbte også Holmgangs-Ravn ved Leikskåle. Geirstein og Odd på Jørve, Eyolfs slægtninge, tog eftermålet (erstatningssagen) op efter ham. Det førte til at Erik blev drevet bort fra Høgedal. Han tog så øerne Brokø og Øksnø i besiddelse og boede på Trader på Sønderø den første vinter. Da lånte han Thorgest nogle sædestolper. Derefter flyttede Erik til Øksnø og boede på Erikssted. Han krævede da sædestolperne tilbage, men fik dem ikke. Erik hentede så selv sædestolperne på Bredebolsted; men Thorgest satte efter ham. De kom i kamp tæt ved gården på Drangar. Dér faldt to af Thorgests sønner og nogle andre mænd. Efter det holdt de begge mange mænd hos sig på deres gårde. Erik fik støtte af Styr og Eyolf fra Svinø, Thorbjørn Vifilsson og Thorbrand fra Alpte-fjords sønner, og Thorgest af Tord Geller og Thorgeir fra Hitardal, Asiak fra Langedal og hans søn Illuge. Erik og hans folk blev dømt fredløse på Thorsnæs-Ting.

Han klargjorde et skib i Eriksvåg, men Eyolf skjulte ham i Dimunarvåg medens Thorgest og hans mænd søgte efter ham rundt på øerne. Thorbjørn og Eyolf og Styr fulgte Erik ud forbi øerne, og de skiltes yderst hjerteligt. Erik erklærer at han vil yde dem den samme støtte hvis det blev ham muligt og de fik brug for ham. Han fortalte dem at han agtede at søge efter det land som Gunbjørn, Ulf Krages søn, så da han drev vestpå over havet og fandt Gunbjørnsskær. Han siger at han vilde vende tilbage til sine venner hvis han fandt landet.

Erik sejlede så til havs ud fra Snefjeldsbræen. Han

nåede land ved en bræ som hedder Blåsærk. Derfra sejlede han sydover for at undersøge om der var beboeligt. Han var den første vinter på Eriksø, omtrent midt i Østerbygden. Foråret efter sejlede han til Eriksfjord og slog sig ned dér. Den sommer berejste han det ubeboede land mod vest og navngav stederne vidt og bredt.

Den anden vinter var han i Eriksholmene ud for Hvarvsgnipe. men den tredje sommer nåede han så langt nordpå som til Snefjeld og ind i Ravnsfjorden. Da mente han at han var nået længere ind end bunden af Eriksfjorden. Han vender så tilbage, og den tredje vinter var han på Eriksø ud for munden af Eriksfjorden.

Men derefter, om sommeren, sejlede han til Island og kom til Bredefjord. Den vinter var han hos Ingolf på Holmseje. Om foråret kom han i kamp med Thorgest og hans folk, og Erik tabte. Derefter sluttede de forlig. Den sommer rejste Erik ud for at bebygge det land han havde fundet og som han kaldte Grønland fordi, som han sagde, folk vilde få stor lyst til at komme der hvis landet havde et godt navn. [Ari Thorgilsson fortæller at den sommer sejlede femogtyve skibe dl Grønland fra Bredefjorden og Borgefjorden, men kun fjorten nåede frem; nogle drev tilbage, og nogle gik til. Det var femten vintre før kristendommen blev antaget ved lov på Island. - Erik tog siden Eriksfjorden i besiddelse og slog sig ned på Bratteli.].

Leif og hans mandskab sejlede ud fra Hebriderne og nåede til Norge om efteråret. Leif begav sig til kong Olav Trygvasons hird. Kongen viste ham megen ære og betragtede ham som en mand af udmærket dannelse. Engang kom kongen i samtale med Leif og sagde:

"Agter du dig til Grønland til sommer?" "Det gør jeg," sagde Leif, "hvis I ønsker det." Kongen svarer: "Det gør jeg nok, og så skal du rejse dertil i mit ærinde for så at forkynde kristendom dér." Leif sagde at han havde at befale, men siger at han anser den opgave for vanskelig at udføre på Grønland. Kongen siger at han ikke kan få øje på nogen der er bedre egnet til det end han - "og du vil have lykken med dig." "Det vil jeg kun," siger Leif, "hvis jeg har Jeres lykke med."

Leif lægger så til havs og er længe på søen, og stødte på lande han aldrig havde forestillet sig. Dér var der marker med vild hvede, og velvoksne vinranker. Der var også træer af den sort som kaldes maser, de tog nogle prøver med af alle disse ting, noget træ så stort at det blev brugt som bygningstømmer. Leif fandt nogle mennesker på en tømmerflåde og bragte dem med sig

hjem. I dette viste han sig yderst storsindet og ædelmodig, ligesom i meget andet, da han bragte kristendommen dl landet; siden kaldtes han derfor altid Leif den Heldige.

Leif kom til land i Eriksfjorden og sejlede derefter hjem til Bratteli. Alle dér modtog ham med åbne arme. Han begyndte straks at forkynde kristendom og den katolske tro rundt i landet, idet han fremviste kong Olav Trygvasons sendebrev og fortalte om alle de fortræffeligheder og den store herlighed som var forbundet med denne religion. Erik tøvede med at give slip på sin religion, men Tjodhild tog straks imod dåben og lod bygge en kirke et stykke fra husene. Det hus blev kaldt Tjod-hildskirken. Dér fremsagde hun og de andre som antog kristendommen, deres bønner. Tjodhild vilde ikke have ægteskabelig omgang med Erik efter at hun var blevet kristen; det var han meget utilfreds med.

Der taltes nu meget om at man skulde opsøge det land som Leif havde opdaget. Den som var mest opsat på dette var Thorsten

Eriksson, en kundskabsrig mand som havde mange venner. Erik blev også opfordret; folk satte mest lid til hans lykke og ledelse. Han tøvede længe, men sagde ikke nej da hans venner opfordrede ham. Derefter klargjorde de det skib som Thorbjørn var kommet til Grønland på, og der blev hyret tyve mand; de havde kun lidt med sig, intet ud over våben og proviant.

8. kapitel Vinlandsfærden begyndte

PÅ BRATTELI blev der nu megen snak om at man skulde opsøge Vinland det Gode; man talte om at dér vilde der være givtigt land at finde, og det endte med at Karls-

emne og Snorre udrustede deres skib til at oplede landet om foråret. Med dem rejste også førnævnte Bjarne og Thorhal med deres skib.

I alt havde de 160 mand da de sejlede til Vesterbygden. Da så de land og satte en båd i søen og undersøgte landet; dér fandt de store klippeflader, mange af dem tolv alen brede. Der var en mængde ræve dér. De gav landet navn og kaldte det Helleland. Derfra sejlede de to dag idet de skiftede kurs fra syd til sydøst, og fandt et skovbevokset land hvor der var mange dyr. Ud for landet i sydøstlig retning lå der en ø; dér dræbte de en bjørn og kaldte den så Bjørnø, men landet Mark-land. Derfra sejlede de sydpå langs med landet i lang tid og kom til et næs; landet lå til styrbords, dér var der lange strande og sandbanker. De roede til land og fandt dér på næsset en skibskøl og kaldte stedet Kølnæs. De kaldte også strandene Furdustrande fordi der måtte sejles længe langs med dem. Så blev landet indskåret med vige; de styrede med skibene ind i en vig.

Kong Olav Trygvason havde givet Leif to skotter; manden hed Haki og konen Hekja; de var rappere dl fods end dyr. De var på skibet hos Karlsemne. Men da de havde sejlet forbi Furdustrande, så satte de skotterne i land og sagde at de skulde løbe sydpå i landet for at udforske dets beskaffenhed, og komme tilbage inden der var gået halvandet døgn. De var klædt i hvad de kaldte en 'kjafal'; den var lavet sådan at der foroven var en hætte, den var åben i siderne, der var ingen ærmer, og den var knappet mellem benene med en knap og en strop; resten af kroppen var bar. De lå så dér et stykke tid; men da de to kom tilbage havde den ene vindrueklase i hånden, den anden et aks vild hvide.⁴⁹ De gik om bord, og derefter sejlede de deres vej. - De sejlede ind i en fjord. Uden for den lå der en ø; omkring den var der stærke strømme, derfor kaldte de den Strømø. Der var så mange edderfugle på øen at man knap kunde træde der for æg. Stedet kaldte de for Strømfjord. Dér bar de ladningen fra skibene og slog sig ned dér.

De havde alle slags husdyr med sig. Landet var smukt dér. Ud over at de udforskede landet havde de ikke tanke for noget. Dér var de om vinteren, og der var ikke sørget for forråd om sommeren. Fangsten svigtede, og der blev mangel på mad. Da forduftede Thorhal Fanger. Forinden havde de bedt til Gud om mad; men svaret kom ikke så hurtigt som de syntes de trængte til det. Tre dag ledte de efter Thorhal og fandt ham så på en klippetop; dér lå han på ryggen og gabte med både mund og næsebor og mumlede noget. De spurgte hvorfor han lå dér. Han svarede at det ikke ragede dem. De sagde han skulde tage med dem hjem, og det gjorde

de han. Kort tid efter strandede der en hval, og de gik til og skar den ud, men der var ingen af dem som vidste hvad det var for en slags hval. Da køkkenkarlene havde kogt det spiste de, og alle blev syge af det. Da sagde Thorhal: "Nu tror jeg den Rødsæggede stak jeres Kristus ud! Det er mit skjaldskabs skyld da jeg digtede om Thor, min fuldtro ven; sjældnen har han svigtet mig." Og da folkene hørte dette smed de hele hvalen i vandet og overgav deres sag i Guds hånd. Så bedredes vejrliget, og de fik mulighed for at ro på fiskeri, og siden da skortede det dem ikke på fangst, for da var der dyr at jage på landjorden og æg at samle på øen og fisk at fange i havet.

11. kapitel

(Skrællingerne. Handel og kamp)

MEN DA DET begyndte at blive forår så de en morgen tidlig en mængde skindbåde komme roende sydfra rundt om næsset, så mange at det så ud som om der var strøet kul uden for strandsøen; da blev der også svinget med kæppe fra hver af bådene. Karlsemne og hans folk stak så skjolde i vejret, og da de mødtes holdt de et købe-stævne sammen, og de mennesker vilde helst have fint rødt klæde. Til gengæld for det havde de skindvarer og helgråt skind. De vilde også købe sværd og spyd, men det forbød Karlsemne og Snorre. Skrællingerne tog et stykke så bredt som et fingerspand af det fine røde klæde for et ubleget skind, og bandt det om deres

hoveder.

Sådan gik deres samhandel en tid lang; så begyndte det at blive småt med det fine klæde hos Karlsemne og hans folk, og de skar det så i så små stykker at det ikke var bredere end en fingers bredde, og alligevel gav skrællingerne lige så meget for det som før, eller endda mere. Nu skete det at en tyr som Karlsemne og hans folk havde, løb ud af skoven, og den udstøder et højt brøl. Dette gør skrællingerne bange, og de løber ud på bådene, og derefter roede de sydpå langs kysten. Nu ser man dem ikke i samfulde tre uger. Men da den tid var gået ser de sydfra komme en så stor mængde skrællingskibe som om det var en strøm der pressede på.

Så blev der svinget med alle kæppe modsols, og alle hyler de meget højt. Da tog Karlsemne og hans folk et rødt skjold og

bar frem imod dem. Skrællingerne sprang fra borde, og derefter stødte de sammen og sloges. Der kom en hård byge af skud, for skrællingerne havde kasteslynger. Karls-ernes folk så nu at skrællingerne hejsede en kæmpestor bold, nærmest at sammenligne med en færemave, og blålig af farve, op på en stang, og slyngede den fra stangen op på land hen over Karlsemnes trop, og det lød fælt da den slog ned. Herved blev Karlsemne og hele hans skare slagne af stor rædsel så de kun tænkte på at flygte og undvige op langs floden, fordi de syntes at skrællingehæren stimedede imod dem fra alle sider, og de standser ikke før de kommer dl nogle klipper; dér beredte de en hård velkomst. Freydis kom ud og så at Karlsemnes folk undveg, og råbte: "Hvorfor render I for de stympere, sådan nogle gæve mænd som jer, nogen som jeg mente I kunde slå ned som kreaturer? Hvis jeg havde våben, så tror jeg nok jeg skulde kæmpe bedre end nogen af jer." De tog ingen notits af hendes ord. Freydis vilde følge dem, men sakkede bagud fordi hun var i omstændigheder;

alligevel gik hun efter dem ind i skoven, men så angriber skrællingerne hende. Hun fandt en død mand foran sig, det var Thorbrand Snorrason, der sad en flad sten i hovedet på ham. Hans sværd lå blottet ved siden af ham; hun tog det op og gør sig klar til at forsvare sig. Så kom skrællingerne frem til hende; da blottede hun barmen og klapper på den med det nøgne sværd. Derved bliver skrællingerne bange, og de flygtede ud på deres både og roede bort. Karlsemne og hans mænd kommer hen til hende og lovpriser hendes lykkelige indfald.

De sejlede så bort nordpå igen, idet de skimtede Enfodingeland. Men nu vilde de ikke længer sætte deres folks liv på spil. De skønnede at bjergene ved Hop var de samme som dem de nu stødte på, og at det var de to ender af samme bjergkæde, og at begge steder var lige langt fra Strømfjord.

Den tredje vinter var de i Strømfjord. Mændene delte sig da meget i kliker, og de kom i strid om kvinderne:

de ugifte gjorde krav på de gifte mænds koner, og deraf opstod der stor uro. Dér fødtes det første efterår Karlsemnes søn Snorre; han var tre vintre gammel da de sejlede derfra.

Da de sejlede fra Vinland fik de en sydlig vind og kom da dl Markland; dér fandt de fem skrællinger, én med skæg, to kvinder og to børn. Karlsemne-folkene tog drengene til fange, men de andre undslap: skrællingerne sank i jorden. Disse to drenge tog de med sig og lærte dem sproget, og de blev døbt. De kaldte deres moder Vethild og deres fader Ovægi. De fortalte at der var konger som styrede skrællingerne, den ene hed Avaldamon, den anden Avaldidida. De sagde at der ingen huse var dér; folk lå i grotter eller jordhuler. De fortalte at der lå et land på den anden side, over for deres land, hvor der boede mennesker som gik i hvide klæder og bar stænger foran sig hvorpå der var fæstnet klude, og råbte højt, og folk mener at det har været Hvi-demandsland eller Store Irland. - (Så kom de til Grønland og er hos Erik den Røde om vinteren.)

Noter

¹ Opland (ene): landskab i Norge nv. for Oslo omfattende bl.a. dalstrøgene Gudbrandsdalen og Valdres og fjeldpartierne Rondane og Jotunheimen. Halfdan Hvidben var søn af Olav Trækse ('trételgja') af Yng-lingernes æt, stamfader til den norske kongeslægt.

² Buna: 'med "ål" i strømperne'.

³ Østmand: en betegnelse brugt på De britiske Øer for en skandinaver, fortrinsvis en nordmand.

⁴ Helge den Magre: en af de mest fremstående land-namsmænd på det nordlige Island.

⁵ E. Glumra, dvs. 'Klapre-Eyvind'.

⁶ De nuværende navne er henholdsvis Caithness og Sutherland.

⁷ Knor: et skib af en bredere type end vikingernes langskibe og med bedre lasteevne.

⁸ Bjørn Østbo ('inn austræni'), landnamsmænd i Bredefjord, på nordkysten af Snefieldsnæs ('Snæfells-nes').

⁹ Navnets plads i håndskriftet er **tom**; heller ikke *Skål-holtsbok* anfører noget navn.

¹⁰ Håndskriftet AM 544 har her navnet Thorhild, hvilket formentlig er fejl for Tjodhild ('E-jodhildr') som der står i *Landnámabok*. ^u **Knarrebringe** ('knarrabrínga'): 'med barm som boven på en knor', 'Bovbryst'.

¹² Sætningen her er oversat efter håndskriftet AM 557 da der er uorden i teksten i 544.

¹³ Saurr = 'søle'.

- ¹⁴ Thorgest kaldet den Gamle, søn af Stein den meget sejlede, boede på Bredebolsted på Snæfellsnes.
- ¹⁵ Drangar på nordsiden af Snæfellsnes.
- ¹⁶ Geller ('gellir') = 'den tudende, hylende'. ¹⁷ I *Eyrbyggja saga* kapitel 24 omtales denne sag også, og med flere enkeltheder end her.
- ¹⁸ Sætningen er tilføjet her efter *Landnámabok*. Ved en skriverfejl er den i håndskriftet placeret længere fremme i sagaens tekst.
- ¹⁹ I håndskriftet står der 'Vesterbygden'; men i flere håndskrifter af *Landnåma* 'Østerbygden', som udgiveren af Islensk Fornrit IV, Matthias Ewdarson, anser for det rette.
- ²⁰ gnipa = 'tinde'. Den pågældende tinde formodes at være det bjerg som nu på grønlandsk hedder Ikigait. .
- ²¹ Det sidste stykke i [] står ikke i de to håndskrifter af sagaen, men er af udgiveren hentet fra *Landnámabok*, - hvorfra sagaforfatteren iøvrigt har taget hele kapitlet.
- ²² pistilfjorfiur i det nordøstlige Island.
- ²³ Ved en skrivefejl har håndskriftet AM 544 **her 'Erik'** for 'Einar'.
- ²⁴ AM 557 siger her: 'han var gode' dvs. en lokal høvding med både verdslig og religiøs myndighed.
- ²⁵ Geografisk set østpå, men efter islandsk tankegang sydpå i betydningen: kystlangs i retning af Sydlandet.
- ²⁶ **Dvs.** efterårsgilde efter gammel nordisk skik.
- ²⁷ De gamle nordboer regnede med to årstider: vinter og sommer. Vinteren begyndte for dem omkring midten af oktober.
- ²⁸ Håndskriftet AM 557 har her en lidt varierende ordlyd: "Thorbjørn og alle hans skibsfæller befandt sig vel dér."^
- ^Sejd (ON 'sei9r') er betegnelsen for den magiske praksis af schamanistisk karakter som i det gamle Norden fortrinsvis tillagdes kvinder, dog også Odin ifølge Snorri Sturluson, *Ynglinga saga*, kap. 7. Netop beretningen her i *Sagaen om Erik den Røde* er en af de mere fyldige kilder til viden om detaljerne i denne magi.
- ³⁰ Om denne tryllesang vides stort set ikke andet end hvad sagaen her fortæller.
- ³¹ Det stillads/den forhøjning som spåkoner (vølver) sad på når de udsagde deres spådom.
- ³² Af sagaens videre beretning (kapp. 8 og 12) fremgår det at Erik havde en tredje søn, Thorvald, men da måske med en anden kvinde.
- ³³ Om de underlige begivenheder der går under navnet 'underet på Frodå' fortælles der i *Eyrbyggja saga* kapitel 50ff.
- ³⁴ Maser, ON 'mosurr': i almindelighed har man ment **at** det drejer sig om ahorn, eng. maple. I andre sammenhænge betegner 'mosurr' dog det specielt årede træ i sygdomsfremkaldte knuder især i birk.
- ³⁵ Smørtønde, ON 'byr5usmjor' egentlig 'tøndesmør'.
- ³⁶ Bedrøvede, ON 'hrygg', 'den bedrøvede, plagede'.
- ³⁷ Geller, ON 'gellir' Jfr. note 16.
- ³⁸ Karlsemne, ON 'karlsefni': 'som tegner dl at blive et mandfolk', - et tilnavn han formodentlig har erhvervet sig som ungt menneske.
- ³⁹ AM 557 tilføjer her: "der var liv og lyst på Bratteli om vinteren: der blev spillet meget brætspil og fortalt historier, og hvad der ellers bidrager dl huslig hyg-
- g⁶ -"
- ⁴⁰ AM 557 diføjer: "og det mandskab som havde fulgt dem."
- ⁴¹ Bjørneøen er formodentlig den store ø Disko ud for Grønlands vestkyst.
- ⁴² Dage, ON 'dægr'. Dette ord betegner sædvanligvis et halvt døgn, dag eller nat, altså 12 timer; men der er nogen usikkerhed i anvendelsen, ikke mindst netop i forbindelse med sejltider.
- ⁴³ Helle-, ON 'hella', klippeflade, Had klippe/sten.
- ⁴⁴ **Som note 42.**
- ⁴⁵ Mark-, ON 'mokr', skov, altså 'Skovland'.
- ⁴⁶ 'Kølnæs, ON 'Kjalarnes'.
- ⁴⁷ Furdustrande, ON 'FurQustrandir'. 'de gevaldig/overraskende (lange) strande.
- ⁴⁸ Eller 'tre dage' Jfr. note 42.
- ⁴⁹ Håndskriftet AM 544 har her 'nysået' ('nysaiQ') hvede-aks, men AM 557 'selvsået' ('sialf sait'), som må være det rette.
- ⁵⁰ AM 557 fortæller yderligere: "da flyttede de ud på øen og håbede de vilde få nogen fangst dér, eller ilanddreven hval. De fandt dog kun lidt føde, men deres kvæg trivedes godt dér."
- ⁵¹ ON 'iii dægr', jfr. note 56, altså egentlig 'tre halve døgn'; men da de næppe har kunnet lede om natten må der menes: 'tre dage igennem'.
- ⁵² AM 557 har yderligere: "...og kradsede og kneb sig."
- ⁵³ **Den** Rødkæggede = (Åsa-) Thor.
- ⁵⁴ ON 'i hopi', dvs. en havn af den særlige beskaffenhed som sagaen beskriver: forbundet med havet ved højvande og da salt, ved ebbe fersk af flodvandet.
- ⁵⁵ Medsols, ON 'solarsinnis', dvs. 'i solens retning, ret om', altså som et urs visere. Som det fremgår af sagaen tolkes det som et

venskabstegn, den modsatte retning som fjendskab.

⁵⁶ Stygt hår betyder formentlig 'uplejet hår'.

⁵⁷ denne 'dyremarv blandet med blod' har man ment at kunne identificere som de nordamerikanske indianeres 'pemmican': tørret kød blandet med fedt, brugt som proviant på længere jagtekspeditioner.

⁵⁸ Den angivne retning synes at stemme dårligt med de øvrige steds- og retningsangivelser.

⁵⁹ Et kvad bestående af blot én strofe.

⁶⁰ ON 'ovægr, ovægi': 'af voldsomt, egenrådigt gemyt'. De eventuelle oprindelige indianske eller eskimoiske navne må have været underkastet en etymologiserende ændring.

⁶¹ Her tegnes et billede af katolske helgenprocessioner. At noget sådant skulde have fundet sted i Amerika på den tid forekommer urimeligt. Der kan anes påvirkning fra gamle irske sagn.